

ATÖLYE B1A

LGBTİ+ Odaklı Habercilik Eğitim Notu

Eğitmen: Yıldız Tar

LGBTİ+ odaklı habercilik nedir?

LGBTİ+ odaklı habercilik, medyada sesi en az duyulan gruplardan olan LGBTİ+'ların kendi hikayelerini anlatabilmeleri için zemin oluşturmak diye özetlenebilir. Gazeteciliğin bir kamu görevi olarak "sessizlerin sesi olabilmek" anlamına geldiği düşünüldüğünde, mikrofonu ve kameranın objektifini LGBTİ+'lara, LGBTİ+'ların haklarına ve hayatlarına çevirmek iyi bir başlangıç olabilir ancak yeterli değildir. Her haber bir çerçeve içerisinde sunulur ve LGBTİ+ odaklı haberciliğin çerçevesi LGBTİ+'ların temel hakları üzerinden çizilmelidir. Hak haberciliğinin sadece hak ihlallerinin başka ihlallere yol açmayacak, haklara erişimi güçlendirecek bir şekilde haber yapılması ile kısıtlı olmadığı düşünülürse; LGBTİ+ odaklı habercilik de hak ihlallerinin görünür kılınması ile yetinmemekle mümkün. LGBTİ+'ları haberin nesnesi olmaktan çıkartabilmek için haberin hazırlık aşamasından yayınlanma ve takip aşamasına kadar LGBTİ+'ların özneleşmesi temel hedeflerden olmalıdır.

Neden LGBTİ+ odaklı habercilik?

Bu soruya ilk yanıt; LGBTİ+'ların medyada neredeyse görünmez olması. Kendiniz hakkında en ufak bir bilgiye ulaşabilmek için gazete sayfalarını çevirmeniz yetmiyor; bu bilgiye ulaşmanın yegâne yolu 'sizin gibiler'i bulmak. Birçok LGBTİ+ kişi için hayatına sahip çıkmanın ilk adımı kendine benzeyen birilerini, bir kitaba saklanmış ufak bir pasajı bulmak. Basında görünmez olmak sadece temsiliyetten değil, kendi hayat hikâyenize değebilecek başka hikâyelerden de mahrum bırakılmanız anlamına geliyor. Yerleşmiş, kökleşmiş, kanıksanmış ve normalleştirilmiş sansür, en doğal hakkınız olan cinselliğiniz ve cinsiyetinize dair duyabileceklerinizi, görebileceklerinizi kırk kapının ardına saklıyor adeta. İkinci yanıt ise; medyada LGBTİ+'lar söz konusu olduğunda 'hastalık', 'suç', 'günah', 'anormal', 'sapkın', 'sapık', 'doğaya aykırı' gibi damgalayıcı ifadelerin bazen doğrudan verilerek, bazen sezdirilerek yoğun şekilde işlenmesi. Ancak bununla da sınırlı kalmıyor – küçümseme, kalıp yargılara hapsetme, komikleştirerek aktarma, insandışılaştırma,

nesneleştirme... Akla hayale sığmayacak düzeneklerin, bir çarkın dişlileri gibi tek bir hedef doğrultusunda işlediğini görüyoruz.

LGBTİ+ odaklı habercilik neye etki eder?

LGBTİ+'larla ilgili haberlerin en önemli özelliklerinden biri de öznesinin saklı olması, yani konu ettiği LGBTİ+'ların ne dediğine, ne hissettiğine dair bir cümle dahi barındırmaması. Hakkında konuşulan gruba mikrofon uzatmak bir yana, bu insanlara dair herhangi bir özneleşme ihtimali bile büyük bir çabayla bertaraf ediliyor haberde. LGBTİ+ odaklı habercilik ilk olarak buraya etki ederek eşit temsilin kapılarını aralar. 2020'de yayımladığımız Kaos GL 2019 Medya İzleme Raporu'na göre 2019 yılında yazılı basında yer alan, LGBTİ+'ların konu edildiği metinlerden, hak haberciliği kapsamında değerlendirilebilecek olanların oranı sadece yüzde 44 (1150 metin). Bu metinlerin 400'ünde, LGBTİ+'ların temel insan haklarına saygılı bir habercilikle yetinilmiş. LGBTİ+ örgütlerinin LGBTİ+ haklarına ilişkin görüşlerine yer veren metinler, hak haberciliği kapsamında değerlendirilen haberlerin yüzde 5'ini, tüm haberlerin ise sadece yüzde 2'sini oluşturuyor. LGBTİ+ odaklı habercilik en başta bu tabloyu değiştirmeye etki eder. Kendi hikâyeni anlatmak hayatına sahip çıkmamanın ön koşuluna dönüştüğünde, LGBTİ+'lara, öznesi saklanmış cümlelerdeki gizli özneler olmaktan çıkmak için o cümlelerin nesnesine de, tümlecine de, yüklemine de "göz dikmek" düşüyor. Özneleşmenin yolu ise basının o cümleleri ters yüz edip LGBTİ+'ların cümlelerine ve hayatlarına hak ettikleri itibarı iade etmelerinden geçiyor.

LGBTİ+ odaklı habercilik haberciliğin sınırlarını nasıl genişletir?

Hangi meselenin haber değeri taşıdığına genelde "Köpek insanı ısırırsa haber değeri taşımaz ama insan köpeği ısırırsa taşır" şeklinde anlatılır. Ancak bu cümlenin temel eksiği gazetecinin görünen resimle yetinmediği oranda işini layıkıyla yapabileceğini görmezden gelmesidir. Bir köpek bir insanı durduk yere ısırmasın. Belki o insan o köpeğe zulmetti, belki o köpeğe başka insanlar zulmetti ve kendini korumak için "saldırganlaştı". Gazeteci bu soruları sormadığı sürece anın resmini çekmekle sınırlı kalacaktır. LGBTİ+ odaklı habercilik de hayatın her alanında bize sunulan o resmin ötesine bakarak haberciliği zenginleştirecektir. Mutlu mesut aile portrelerinin gerisinde yatan LGBTİ+ çocuklara zulmü ortaya çıkarabilmek; haberi ve haberciliği hayatın gerçeklerine yakınlaştırarak

zenginleştirebilir. Velhasıl, işi hayatla bu kadar iç içe olan gazeteciler için sorulmamış bir soruyu sormak haberi hayata yaklaştırma gücüne sahip!

LGBTİ+ odaklı habercilik yapılmamasının yaratacağı eksiklikler nelerdir?

LGBTİ+ odaklı habercilik yapılmamasının yaratacağı en temel eksiklik, haberin hayatın en olağan çeşitliklerinden olan cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği çeşitliliğini yansıtamaması olacaktır. LGBTİ+'ların haklarına erişebilmeler yönünde kamu görevi üstlenmenin ötesinde, kendi haberciliği de eksik olacaktır. Örneğin ülkede çıkan bir savaştan kimlerin nasıl etkilendiğini haber yaparken LGBTİ+'lar yoksa o haber eksiktir. Yoksulluk üzerine bir dosyada LGBTİ+'ların yaşadığı derin yoksulluğun başlıklardan birisi olması haberi derinleştirecek ve yoksulluk meselesini araştıran gazeteciye yeni kapılar açacaktır.

Türkiye'de LGBTİ+ odaklı habercilik yapan sitelerden birkaç örnek...

www.kaosgl.org

www.pembehayat.org
